

ПОБУДОВА ЗАНЯТЬ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА НА ІНТЕГРАТИВНІЙ ОСНОВІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ

Тетяна Подолян, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Л.С. Бровчак, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

STRUCTURING VISUAL ARTS LESSONS ON AN INTEGRATIVE BASIS AS A PEDAGOGICAL CONDITION FOR THE FORMATION OF AESTHETIC PERCEPTION IN YOUNGER SCHOOLCHILDREN

Tatyana Podolian, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. Інтеграційний підхід дозволяє організувати практичну образотворчу роботу школярів з опорою на їх готовність активного включення в естетичне сприйняття творів різних видів мистецтва, в ігрову ситуацію з метою поглиблення уявлень про виразні особливості літератури, музики, живопису. Зазначається, що інтеграція є ефективним засобом естетичного розвитку молодших школярів, формуючи їхнє естетичне сприйняття дійсності. Підкреслюється важливість гармонійного поєднання раціонально-логічного та емоційно-образного мислення для повноцінного сприйняття художніх творів.

Ключові слова: інтегративний підхід, молодші школярі, естетичне сприйняття, образотворче мистецтво, педагогічні умови.

Annotation. The integrative approach enables the organization of practical artistic activities for schoolchildren, relying on their readiness to actively engage in the aesthetic perception of works from various art forms and in a playful situation to deepen their understanding of the expressive features of literature, music, and painting. It is noted that integration is an effective means of fostering the aesthetic development of younger schoolchildren, shaping their aesthetic perception of reality. The importance of harmoniously combining rational-logical and emotionally-imaginative thinking for the comprehensive perception of artistic works is emphasized.

Keywords: integrative approach, younger schoolchildren, aesthetic perception, visual arts, pedagogical conditions.

Інтеграція нині є глобальною тенденцією, що характеризує зміст освітнього процесу на різних етапах шкільної освіти, її теорію і практику. Вона виникла на тлі своєї протилежності – диференціації усіх галузей людської діяльності, внаслідок зростаючого обсягу знань та вимог. Поглиблення процесу диференціації наук, мистецтв, різних видів діяльності є однією з причин, що ведуть до протилежного ефекту – прагнення цілісності, інтеграції знань з різних галузей [1].

У сфері педагогічної науки термін «інтеграція» використовується у значенні зближення та зв'язку наук поряд із процесом їх диференціації. Інтеграція – це цілісне уявлення про знання, загальний підхід до цієї цілісності, що може бути представлена через комплекс методів, об'єднаних у систему, яка дозволяє виявити взаємозв'язки та взаємодію складових елементів знання один з одним [3].

Під інтегрованим підходом до організації навчання, на думку багатьох дослідників [2; 5; 6; 7; 10], розуміється впровадження ідей інтеграції, які стосуються кожного з компонентів педагогічного процесу відповідно до тих чи інших цілей та завдань навчання, виховання та розвитку, що зумовлює підвищення рівня цілісності освітнього процесу. Підставою для інтеграції є компоненти педагогічного процесу: цілі, зміст, засоби, методи. Всі елементи педагогічного процесу утворюють інтегровану цілісність, що значно складніша, ніж проста сума її складових компонентів та їх характеристик. У нашому дослідженні компонентами інтеграції виступають різні види мистецтва (література, музика, фотографія, дизайн) та образотворча діяльність, що спрямовані на вирішення загального завдання естетичного

розвитку особистості молодшого школяра, зокрема формування його естетичного сприймання дійсності. Інтеграція літератури, музики та образотворчого мистецтва в освітньому просторі уроку в початковій школі створює ситуацію «злиття художніх енергій» цих видів мистецтва. Це важливо з позиції отримання учнями повноцінного емоційного досвіду естетичного сприймання світу та художньої творчості [10].

Мислення сучасних людей характеризується синтетичністю [1]: на відміну від усіх попередніх поколінь, наразі виникла потреба охоплення не окремих явищ буття, а єдиної картини світу. Важливою складовою такого підходу до сприймання навколишнього середовища, явищ культури є гармонія раціонально-логічного та емоційно - образного мислення, вміння естетичного сприйняття, творча уява, художній смак, вміння під час освоєння творів мистецтва переводити їх з однієї модальності в іншу [9].

Таким чином, формування естетичного сприймання як однієї з важливих складових естетичного виховання молодших школярів у процесі образотворчої діяльності буде проходити ефективно на засадах інтеграції літературного, музичного та художнього змісту освіти.

Стає очевидним: щоб вести дітей шляхами творчого розуміння мистецтва, необхідно знати, яким чином впливають різні види мистецтва, як методично правильно має вчитель побудувати інтегративні зв'язки на уроці образотворчого мистецтва з метою естетичного виховання учнів молодшого шкільного віку.

Для повноцінного сприйняття художнього образу, представленого у творі будь-якого мистецтва, необхідна наявність як логічного, так і емоційно-образного мислення. Перше забезпечує раціонально усвідомлене розуміння змісту, особливостей розвитку сюжету, допомагає розкрити образи та характери персонажів, друге – створює можливість відчувати, пережити ситуацію, зрозуміти суть характеру та вчинку героя на інтуїтивному рівні [5; 6].

Допомогти молодшим школярам в освоєнні вмінь естетичного сприймання дійсності здатні зорові образи живописних та графічних творів, художні образи, створені за допомогою слів поетами, за допомогою нот – композиторами.

Література, як і інші види мистецтва, має на меті створення виразного художнього образу, але робить це лише їй властивими засобами. У змісті літературного твору автор використовує *слово* для створення художніх образів, відтворення різних характерів, відображення життєвих ситуацій. На малюнку художник для відтворення форми використовує *лінію*. За допомогою прямої руху та натиску графічного інструменту передається характер героїв та навколишнього середовища. Якість лінії: «плавна, хвиляста, ніжна або колюча, спокійна або нервова – викликає різні відчуття, що впливають на емоційні переживання глядача» [8, с. 89].

Характер літературного чи музичного твору, художня позиція митця диктують поету та композитору вибір засобів творчості. На мальовничих полотнах, в одному випадку, образи статичні, художник ніби зупинив миттєвість на них; на інших – реальність немов виростає, розвивається; у третьому випадку використовується декоративна подача матеріалу. Різноманітні напрями штрихів і ліній перетину допомагають художнику створити відчуття руху [6].

Незважаючи на те, що в кожного мистецтва своя, характерна для нього мова, існують загальні засоби художньої виразності – це композиція, форма, ритм, фактура [3].

Як бачимо, інтеграція мистецтв у навчальному процесі зумовлює взаємопроникнення елементів, що мають «генетичну» спорідненість. Усвідомлення учнями молодшого шкільного віку цієї спорідненості мистецтв і, водночас, своєрідності засобів мови кожного з видів мистецтв, що беруть участь в інтеграції, збагачує їх можливості естетичного сприймання дійсності, творів мистецтва і їх синтезу.

Аналіз науково-методичної літератури [1; 3; 5; 6; 10] дозволив узагальнити умови, за яких виникає інтеграція різних видів мистецтв та образотворчої діяльності на уроці в початковій школі. Співіснування явищ з взаємним впливом у певних зонах, зі збереженням власних особливостей кожного виду мистецтва та діяльності відбуваються за умов сценарію

уроку, в якому засоби виразності, що слугують розкриттю образу, взаємопроникають один в одного, основні структурні складові теоретичної частини заняття наповнені змістом образотворчої діяльності, водночас процес практичної діяльності збагачений за рахунок поглиблення уявлень учнів про «мови» різних видів мистецтва.

У процесі інтеграції різних видів мистецтва та образотворчої діяльності виникає поле активного засвоєння універсальних здібностей особистості школяра. Взаємозв'язок образотворчої діяльності з іншими елементами інтеграції створює в дітей молодшого шкільного віку особистісно значущі для кожного мотиви діяльності, що забезпечує продуктивність творчих зусиль. Інтеграція всіх цих елементів уроку образотворчого мистецтва стимулює розвиток здатності дітей до естетичного сприймання навколишнього середовища і творів мистецтва.

Список використаних джерел

1. Блудова Ю. О. Художньо-естетичне виховання як один з основних чинників гармонійного розвитку особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 40. С. 64-70.
2. Бутенко В. Г. Художньо-естетична освіта молоді та шляхи її модернізації. *Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. Серія: Педагогічні науки*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. С. 18-23.
3. Данько Н., Павлушенко Н., Васько О. Здійснення педагогічної інтеграції на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 5 (109). С. 45-59.
4. Заровська Г. Формування естетичних цінностей молодших школярів на уроках мистецтва. *Молодь і ринок*. 2022. № 2 (200). С. 150-152.
5. Колягін Ю.М., Алексєнко О.Л. Інтеграція шкільного навчання. *Початкова школа*. 2019. № 9. С. 28-31.
6. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі / за ред. Л. М. Масол. Харків: Ранок, 2006. 256 с.
7. Миропольська Н., Ничкало С., Рагозіна В. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання : навч. посіб. Тернопіль: Богдан, 2006. 240 с.
8. Печерська Є. П. Уроки образотворчого мистецтва в початкових класах: навч. посібник. Київ: Либідь, 2011. 272 с.
9. Сбітнева О.Ф. Особливості естетичного виховання у молодшому шкільному віці. *Початкова школа*. 2014. № 3. С. 26-30.
10. Суботницький І. М. Естетичне виховання молодших школярів через формування естетичних почуттів засобами мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2020. Випуск 74. С. 58-60.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ольга Польняк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Т.Яковишина, кандидат педагогічних наук, доцент,
Рівненський державний гуманітарний університет (Україна)

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF ART THERAPY CULTURE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Olga Polnyak, master's student

Rivne State University of the Humanities (Ukraine)